

III.
26 FEB. 1946

S. S. I.

PACATELE ADEVARATE SI DE NEIERTAT ALE LUI MANIU

In memoriile sale scrise pe la vârsta de 76 de ani, contele Albert Apponyi recunoaște aproape peocmit, potrivit educației sale iesuite, că a avut în semicentănara-i carieră de om politic de frunte 2 grave lacune :

1.- Că din cauza mentalității sale ungurești șoviniste, nu a înțeles la timp chestiunea minoritară sau - cum i se zicea pe atunci - naționalitară, și

2.- că din cauza educației sale aristocrate, nu a putut avea o concepție dreaptă despre cea de a patra clasă, despre proletariatul care se ridica.

Că acesta a fost până în 1918, până la sfârșitul războiului mondial și la izbucnirea dela 31 Octombrie a revoluției lui Karolyi, și păcatul multiseclar față de popoarele Ungariei al statului maghiar și al stăpânilor lui : al dominantei clase maghiare de magnați și de gentri, nimic nu o dovedește și nu o poate dovedi mai bine decât această recunoaștere a lui Apponyi.

Intr'adevăr, mii de proletari români de pe Valea Jiului - țărani și muncitori au fost sclavii Societății Carbonifere Salgotarjani respectiv ai Băncii Maghiare de Credit, respectiv ai grupului Rothschild. La Regița s'au sbatut în robia Stegului, respectiv a grupului Armstrong - Wickers. În mine, în fabrici, pe moștile latifundiarilor maghiari și maghiarizați, țăranul și muncitorul român trăgea din greu la jugul marilor domni, astfel că lupta condusă de Maniu și de Vaida a partidului național-român a fost pretutindeni îndreptățită, deoarece ea era pe a tunci lupta de auto-apărare a naționalismului românesc față de opresiunea națională maghiară.

E însă păcatul general al lui Maniu și al soților săi, că nu au apărut pe proletarul român decât ca român, lăsând pe proletar în jug, și cel sult i-a durut că nu este în jugul lor. De aceea au izolat hermetic pe muncitorul și îndeosebi pe țăranul român de internaționalele socialiste și de partidele și grupele muncitorești din Ungaria și mai apoi din România afiliate la Uniunea Mondială Sindicală. Oamenii lui Maniu au nutrit întotdeauna planul să facă din proletariatul

român din Ardeal și din ținuturile anexate un obiect monopolizat de exploatare al lor înșiși. Intotdeauna peste acest proletariat român a urmărit să clădească așa zisa clasă de mijloc, în realitate însă clasă a burgheziei românești, din care apoi să se poată naște capitalismul românesc special al maniștilor. La spatele luptei de auto-apărare națională a lui Maniu și a soților săi s'a aflat intotdeauna latentă, mascată, ținta aceasta.

E natural deci că imediat după izbucnirea revoluției maghiare karolyste din Octombrie 1918, Maniu și ai săi au abătut oile proletariatuului român de sub conducerea lor în stăna dela Alba-Iulia. Incepând chiar din primele momente, i-au pus sub puterea centrală de exploatare a Consiliului Dirigent, având însă grijă totodată ca boierii români și primitivii capitaliști levantini din Regat să nu pună mâna pe proletariatul țărănesc și muncitoresc din Ardeal, organizat anume pentru a fi exploatat de ceata lui Maniu. Oscar Jaszi a observat aceasta încă la 6 Noembrie 1918 la Arad și mai târziu a constatat și Scotus Viator (Setton Watson) că din cauza acestei prăzi de vânatoare nu pot oamenii lui Maniu să stea de vorbă cu vizitorii unguri Karolyi și Jaszi, deși aceștia nu voiau atunci să facă cu ei, sub suveranitatea statului maghiar, decât ceea ce dr. Petru Groza a făcut acum de fapt, în chip atât de genial, cu ungurii din Ardeal, sub suveranitatea statului român.

Republica ^{populară} ~~populărească~~ a contelui Mihail Karolyi speriașe însă prea tare societatea Maniu - Vaida. Ce se va face cu masele proletare, românești și neromânești, din Ardeal și Banat, dacă aceștia își vor da seama că dincolo, în Ungaria, li se dă o reformă agrară adevărată și reforme sociale cinstite, o adevărată libertate, dreptate, pace și pâine? Karolyi și Jaszi au voit într'adevăr să dea poporului democrație reală; căci doar se știe îndeobște despre ei și mai ales o știau unii ca Maniu și ca Vaida, că sunt niște oameni politici cinstiți până la naivitate, niște idealști democrați și că voiesc de fapt o nouă eliberare iobăgească și o nouă emancipare proletară. Aceasta însă Maniu și Vaida nu o puteau îngădui cu nici un preț și de aceea li s'a oferit ca bună unealtă generalul Berthelot, intervenționistul de mai multe ori încercat al unora ca prințul Stirbey, al unor asemănători băieri din Regat și numai puțin al Palatului din București, care după căderea țarinsului se temea tot mai mult de orice democrație. Pe omul acesta, care era cel mai potrivit pe vremea aceea pentru intervenții reacționare, îl făcea mai cu seamă bun pentru orice îndrăzneală politică inter-

naționale faptul că era foarte bun ce celălalt Berthelot care a ajuns la o faimă istorică : al secretarului de stat dela Externe de sub Clemenceau. Acesta are pe suflet toată grămada de păcate a imperialismului capitalist de pe vremea aceea. Azi putem să cutezăm să o spunem, că cel de al doilea război mondial abia dacă s'ar fi putut abate asupra omenirii fără șiretlicurile acestui Berthelot.

Prin acești doi frați Berthelot, grupul Maniu a reușit să obțină ca în ziua de 21 Martie 1919 lt.colonelul francez Viks să pretindă contelui Mihail Karolyi, președintelui fără pereche de idealist și de zelos al Republicii proletare maghiare, ca să predea armatei române teritoriul Ungariei până la Tisa și în primul rând Roma calvinismului maghiar, Dobriștinul. Societatea de otrăvitori Maniu - Vaida a speculat bine ; ea știa că Mihail Karolyi nu poate îndeplini așa ceva. Grupul Maniu știa că M. Karolyi, care își împărțise deja la țărani moșiile din județul Heves, care dezarmase în ciuda oricăror atacuri ale naționalistilor unguri trupele maghiare și întinsese o mână prietenească tuturor popoarelor vecine, va părăsi mai degrabă Republica Populară, care fusese cea mai minunată coaliție a acelor vremuri revoluționare, fiind ea în același timp un regim al cetățenilor democrați, al micilor proprietari maghiari și al țărilor fără pământ, precum și al muncitorimii social-democrate afiliată la Internaționala a II-a (căci Internaționala a III-a încă nu exista).

Pe vremea aceea muncitorimea socialistă maghiară stătea prin Internaționala a II-a în strânsă prietenie cu partidul laburist : cu Atlee, Bevin, Morrison, Harold Laski, la fel ca și cu Leon Blum, Vincent Auriol, Guin și Leon Jouhaux, deasemenea cu belgianul Spaak și cu norvegianul Lee, conducătorii de astăzi ai ~~Nați~~ Organizației Națiunilor Unite. Grupul Maniu și Vaida a izbutit deci încă acum 27 de ani să facă să cadă tovarășii de idei de pe atunci ai actualei O.N.U., căci și atunci, la fel ca acum, scopurile lui Maniu și soților săi erau direct contrarii acelor care erau încă de pe atunci scopurile conducătorilor mai sus amintiți ai actualei O.N.U. și cari și astăzi sunt scopurile acestora. Grupul Maniu era în solda Antantei Imperialiste Capitaliste de pe vremea aceea și erau avangardizile împinse spre rășărit ale acesteia, împotriva Rusiei Sovietice. Karolyi și Jasai și Republica Populară Maghiară erau în schimb tocmai contrarii : erau exponenții anticipați cu 25 de ani ai actualei O.N.U. Iată de ce au trebuit să cadă încă de atunci oamenii lui Karolyi : pentru ca nu curva să ajungă ceva din democrație, din reformele sociale și din realizările pentru proletariatul agrar și industrial ale Republicii Populare Maghiare și în Ardealul monopolizat de manigii pe seama lor, iar de aci

296 122

și la Levantinii boieri români de amestec grecesc, armean și așa mai departe ! Grupul Maniu își făcuse cu drăcească șibetenie socoteala că Republica Populară Maghiară nu poate să nu cadă după ultimatul lt. colonelului Viks și că după prăbugirea acesteinformații care era în proporția de 80 % cetățenească, nu poate urma decât o republică maghiară sovietică, sovietele lui Belakun, pentru a căror înfrângere Antanta nu are la îndemână, firește, decât societatea Maniu - Vaida - așa cum aranjaseră frații Berthelot - cu trupe/^{române} recrutate indeosebi din feciori de țărani ardeleni. Așa s'a și întâmplat.

S'a mai întâmplat însă și altceva. La intervenția lui Maniu și Vaida magnații, gentrii și capitaliști evrei refugiați dinaintea sovietelor maghiare la Viena au convins pe ofițerii de origine indeosebi nemeșească și burgheză ai armatei maghiare roșii să se preteze la cea mai josnică trădare. Ardelenii Maniu și Vaida s'au înțeles cu emigranții unguri refugiați la Viena, cari stăteau sub conducerea contelui deasemenea ardelean Bethlen, că dacă vor putea câștiga pe seama lui Maniu planurile de luptă ale armatei roșii, ei vor asigura oamenilor contelui Bethlen, respectiv expositurii lor dela Seghedin : lui Horthy, o intrare în Ungaria și ajungerea la putere. Deasemenea și aceasta s'a întâmplat întocmai. Lt.colonelul de Stat Major Julien, șeful de Stat Major al Secției de Front Landler, a trădat magnaților dela Viena planul de luptă al armatei roșii. Oamenii lui Bethlen au dus acest plan cu ajutorul lui Iuliu Gombös, este Liubliana și Zagreb la Seghedin, la oamenii lui Horthy, cari apoi le-au transmis prin Maniu Marelui Cartier General Român. În urma acestora, înaintarea trupelor române s'a putut produce ușor și vertiginos, prin trădarea d-lor unguri. În Budapesta nu au intrat însă decât mai târziu, deoarece, potrivit învoirii, trebuiau să aștepte să fie invitați, pentru ca frații Berthelot să poată anunța Antantei că armata română a fost chemată chiar de unguri, pentru ca să-i scape de teroarea roșie și de dictatura proletară. Invitația aceasta s'a și produs printr'o delegație de 11 inși, condusă de generalul Schnetzer - Horthy.

Locul guvernului comisarilor refugiați al poporului l-a luat la 26 Iulie 1919 guvernul peidl, designat de organizațiile social-democrate, alăturându-se la el și țărănimea maghiară, condusă de Stefan Nagyatádi Szabo, care pe atunci era încă un țărănist cinstit. Acest guvern democrat de muncitori și țărani nu a fost însă pe placul oamenilor lui Maniu și Vaida, fiindcă se temeau de el. De altă parte erau și angajați prin târguiala făcută cu oamenii dela Viena a lui Bethlen. Maniu și Vaida, cari își aveau încredințatul lor la Budapesta în persoana avocatului dr. Ioan Ergelyi, au făcut pe generalii Mogoiu și Mărdărescu, intrați la 3 August în Budapesta, și pe ministrul plenipotențiar

- 7 -

295 123

diavoli, să izgonască acest guvern demorat de muncitori și de pînă, și pînă în loc pe cei mai sălbateci reacționari maghiari, pe precursorii fascismului și hitlerismului: "regimul alb", care nu peste mult avea să devină faimos în lumea întregă, și totodată să dea drumul dela Seghedin peste Dunăre bandelor de ucigași ale lui Horthy-Gömbös-Probay, cari la fel ca acum de curînd oamenii lui Székely, au pus și nenorocit întreaga Panonie, pînă cînd, ajunși la Budapesta, au întronat acolo pentru un întreg sfert de veac regimul cel mai infam din Europa centrală: nuanța hortică a hitlerismului. Acesta apoi a asigurat marșul lui Hitler în Austria, în Slovacia, în Ungaria, în Jugoslavia și în cele din urmă și în România. Iar pentru toate acestea putem să mulțumim taberei Mantu-Vaida!

În carba lor ură împotriva a tot ce este democrație, libertate omenească și drept al muncitorimii, Mantu și ai săi au fost nevoiți să se străduiască cu orice preț ca să dărîme regimul lui Károlyi și Jászy. Ei știau, anume, că nu se poate ca la Lőkőshaza și la Dobrița să fie libertate, egalitate și fraternitate, iar la Curtici și în Maramureș să dăinuiască bacșul și șperțul, alegerile făcute cu bătuși și jandarmi, furtul de urne, majoritățile de mandate de 60% obținute printr-o minoritate de alegători de 40%, analfabetismul de 60 procente, sifilisul, natalitatea cea mai scăzută din Europa, datorită căreia mortalitatea infantilă nu e și ea cea mai mare, apoi tuberculoza, pelagra, lepra... De aceea a trebuit să piardă minunata republică populară a lui Károlyi și de aceea după înfrângerea societății lui Bela Kun, care venise silit de maniști, nu a putut reveni minunatul stat liber, atît de nobil visat, al lui Károlyi-Garami-Magyarórádi, etc.

Mantu și Vaida au avut nevoie de regimul lui Horthy, deoarece cu acesta se înțeleseră, totuși acum s'au înțeles cu Brătienii și cu Stirbei, cu evreii lui Chortin dela Petroșani, cu Banca Harnorosch-Blank, cu grupul Rotschild, cu Armstrong și Wickers dela Reșița, cu Marconi, cu proprietarii anglo-americieni, francezi și belgieni ai Văii Prahovei. Ei s'au totuși și înțeles cu orișicine, numai să nu trebuiască să dea poporului român, muncitorului român, drepturi cinstite și o pâine mai mare, după cum nici dincolo, în Ungaria, conform înțelgerii, hortică n'au putut da poporului maghiar drepturi și

./.

Pe
juni
să
adop
iden
ari
uteri

cu os

piins, oclci doar trebuia recucerit întâi Ardealul dela "bles-
temajii de români", trebuia revizuit întâi Trianon-ul, și nu-
mai apoi putea să existe pământ pentru țărani unguri și mine
și fabrici pentru muncitorii maghiari!..

Înțelegerea încheiată în 1918-1919 între Maniu-Vaida
și Bethlen-Horthy, a fost păstrată cu credință, cu cinste ban-
ditească, timp de 20 de ani. S'au înșelat însă, deoarece, cu toa-
te că fără convenția Maniu-Horthy Hitler nu ar fi putut intra
în Europa centrală, totuși înșelătorii înșelați, jăfuitorii
jăfuiți, au fost în 1940 simbriașii aceștia ai lui Hitler, la-
cheii (sateliții) aceștia mercenari ai fascismului. Dacă Maniu
ar fi urmărit în chip cinstit cele hotărâte la Alba-Iulia și
ar fi lăsat pe Karolyi în Budapesta, poporul român și poporul
maghiar, cu cele vreo 30 de milioane de suflete ale lor, ar fi
putut trăi în cea mai minunată frățietate, în cea mai frumoasă
democrație. Li s'ar fi atașat cu bucurie marxismul austriac
al lui dr. Renner, al lui dr. Bauer, Statul cultural șeh al lui
Masaryk și Beneș, croatul Radić care umblase deja pela Mosco-
va, democrația țărănească a premierului bulgar Stambulinski
cel ucis atât de mișelește, - și anume sub prietenească protec-
ție a sovietelor marelui Lenin, pe atunci încă în viață.....
Încheierea aceasta n'ar fi putut să displacă Angliei semi-
socialiste a lui Mac Donald, Franței lui Leon Blum și a lui
Herriot, care deasemenea a umblat pela Moscova. Astfel nicioda-
tă, dar niciodată nu ar fi putut veni la putere nici Hitler și
nici chiar senilul Hindenburg!

Intriga infernală a lui Maniu și Vaida a fost aceea
care a provocat venirea marelui cataclism! După cum nici în
contra lui Tisza și a lui Apponyi acest Maniu cu guler și
manșete de la Tisza nu a luptat decât cu o mână. Pe față a fost
totdeauna omul pasivității, în secret însă, cu cealaltă mână
(și prin Popovici) a făcut tatonări la Viena, la clericalul
Habsburg Ferdinand. Intotdeauna a jucat pe două tablouri. La
Belvedere din Viena își întindea palma spre Ferdinand, dar
tot atunci și-o întindea și spre Hohenzollernul Carol, regele
României. Înainte de intrarea în război a României au făcut
declarații de credință Vieni, dar prin Filipsecu și Take
Ionescu și-au primit și dela Mătean Antantă răsplata credinței
lor. "a bun papistas, Maniu a câștigat cu ajutorul Blajului,

prin Vatican, ajutorul de stat (congrua) dela Apponyi și sub
 risma pe seama preoților, deasemenea, pe seama băncilor româneș-
 ti, din Ardeal și Banat, libertatea de a jupui poporul. În pasi-
 vitatea sa binevoitoare, el nu a desfășurat decât o rezistență
 de lasă-mă să -te las împotriva domniei de clasă a lui Tisza
 și Banffy, împotriva teroarei jandarmilor cu pand de cocos. Ja-
 menii lui Maniu nu au voit să audă chemarea democrației un-
 gurești, a lui Jaszy, a lui Karolyi, a cetățenilor radicali și
 mai cu seamă a masei socialiste; ei au interzis cu implaca-
 bilă consecvență poporului român un contact cu aceștia, deoa-
 rece voiau să rămână favoriții celor dela Belvedere din Vie-
 na, ai Habsburgului celui mai reacționar și ai lui Lueger, cel
 care-și avea demult în București o stradă a sa. Ei și-au fă-
 cut de mai'nainte socoteala că, fie prin trilateralismul habsburgic,
 fie prin primitivul capitalism levantin, vor reuși în cele din
 urmă să transforme Ardealul și Banatul într-o zonă a lor de
 pădătoare, capitalistă și totodată româno-naționalistă. Lui
 Maniu cel cu educație blăjeană și maghiară i-a impus întot-
 deauna și mai mult mentalitatea gentrilor unguri, totdeauna cum
 lui Vaida cel cu cultură ardeleană, maghiară și vienă, i-a im-
 pus totdeauna mai mult un gest grofesc, decât frații săi ce
 tânjeau în munții Abrudului. Chestiunea optanților, prietenia
 conților Bethlen și Banffy, este în legătură fără fir cu prie-
 tenia cu Zelea Codreanu și cu amorul secret cu mareșalul An-
 tonescu. Niciodată nu s'ar fi produs verdictul dela Viena, lua-
rea Ardealului, ofensiva românească împotriva rușilor, destinul
poporului românesc nu s'ar fi legat niciodată cu Odesa, cu
Caucazul și Volga, dacă Maniu și Vaida ar fi fost măcar o sin-
gură dată în cariera lor cinstiți, sinceri și curajoși. Nu
poți înșela veșnic o lume întreagă. Cariera politică a lui
Maniu, care a constat numai din linii curbe, a dus totuși la
Hitler și la Antonescu direct, după cum dela Horthy a dus
direct la Hitler. Păcatul său, săvârșit împotriva poporului ma-
ghiar, a devenit totodată păcat săvârșit împotriva poporului
român! E bine să se înțeleagă odată că soarta tuturor popoare-
 lor lumii, dar mai cu seamă soarta proletariatului muncitor
 depe globul întreg, este una și aceeași, și dacă în America nu
 poate reveni niciun Wilson, în Anglia nici un Lloyd George,
 Chamberlain, sau nici măcar un Churchill, în Franța un Clemen-
 ceau sau Poincaré, în Polonia un Pilsudski, în Jugoslavia un

Pasici sau în Ungaria un Horthy, tot astfel - să o credeți -
nici în România nu poate reveni niciun Brătianu, un Mihalache
sau mai cu seamă un Mantu și un Vaida! Există oriunde o cins-
te socială, înăuntrul căreia se pot produce accidente de fab-
ricație și consecințe ale riscului, înțocmai ca pe planul co-
mercial, industrial sau pe orice plan economic. Oriunde în lume,
oamenii de speculație pot să speculeze și în chip greșit. Ori-
unde și ori când a fost posibilă o calculație greșită, și numai
la măiestritii profesionalismului politic românesc să nu fie
această posibilă? Numai aici să se poată cineva juca cu soar-
ta a 15 milioane de oameni fără a fi trași la răspundere? Nu-
mai aici să fie posibil a pierde totul și apoi a o relua din
cap-o, ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic?